

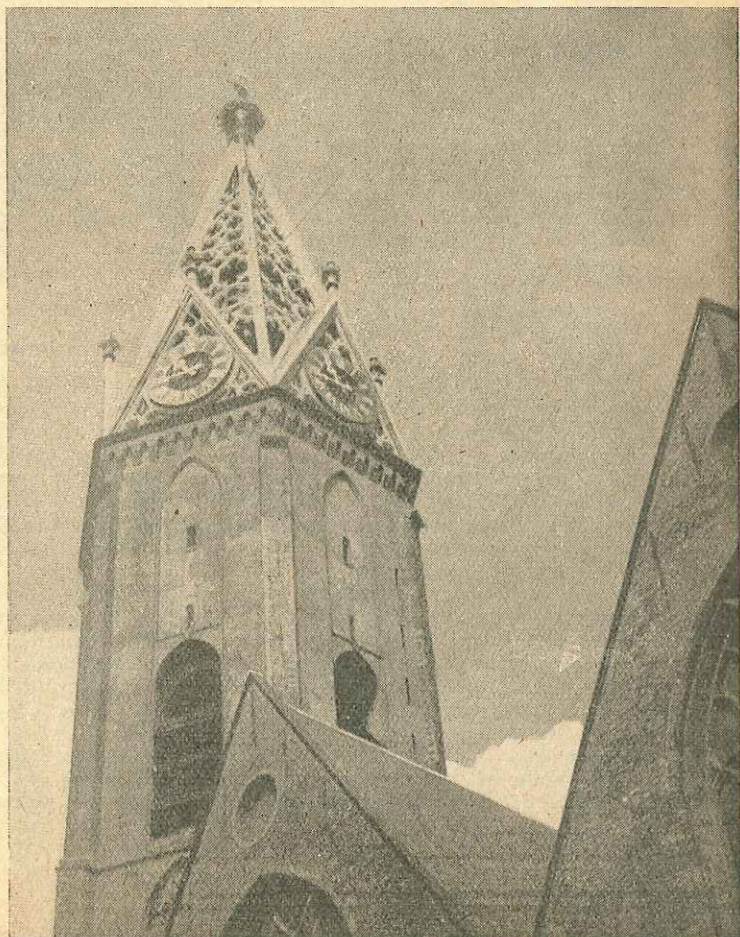
Den Haag + Wij juni 1951
Rond de Grote kerk 10-12

ZES JAAR GEEN KLOKKENZANG

BEIAARDIER VAN SINT JACOB

Als de restauratiewerkzaamheden aan de Sint-Jacobstoren een aanvang nemen — en zijn wij goed ingelicht, dan zou dat wel eens zeer binnenkort het geval kunnen zijn — zal het carillon voor lange tijd zwijgen. Waarschijnlijk voor de duur van zes jaar! Al die tijd zullen wij de vertrouwde klanken van het klokkenspel over Groenmarkt, Buitenhof en Westeinde moeten missen. Wat lag er dus méér voor de hand dan in dit nummer van „Den Haag en Wij” een onderhoud te publiceren met onze stadsbeiaardier, de heer Johan de Zwaan?

Als wij de rijzige gestalte van de beiaardier volgen langs de smalle wenteltrap die ons steeds hoger in de toren brengt — het carillon bevindt zich ter hoogte van de wijzerplaten — bewonderen wij hijgend de vitaliteit waarmee de thans 63-jarige musicus deze beklimming verricht. Zonder een spoor van vermoeidheid vertelt hij intussen de geschiedenis van de toren en van de zo noodlottige scheurvorming die thans op korte termijn ingrijpende maatregelen noodzakelijk maakt. De heer De Zwaan kent de toren om zo te zeggen als zijn eigen pink. In 1927 volgde hij als stadsbeiaardier van 's Gravenhage zijn vader op, de grijze klokkenist, die het carillon van de Haagse toren niet minder dan veertig jaren had bespeeld. Als jongen is hij dus

reeds met toren en carillon vertrouwd geraakt en we kunnen met een gerust hart zeggen, dat de heer De Zwaan en de Sint-Jacob één zijn.

Langs een smalle, steile ladder hoog in de toren komen wij ten slotte in het vertrekje waar het carillon bespeeld wordt. Daglicht valt hier niet binnen. De beiaardier beklimt zijn hoge zetel. Aan balken langs de wand hangen portretten van zijn vader en van de heer Vincent, de beroemde klokkenspel van Amsterdam. Twee grootheden uit de wereld van het klokkenspel, naar wier voorbeeld de heer Johan de Zwaan zich op zijn beurt heeft gevormd tot een meester in deze oude en eerbiedwaardige kunst.

Vergeeld document

Het huidige carillon dateert van 1686 en werd vervaardigd door de Antwerpse klokkengieter Melchior de Haze. Een vergeeld document dat nog in het Gemeente-archief wordt bewaard getuigt hiervan: „Op huyn den III April 1686 syn de Heeren Burgemeesteren van 's-Gravenhage geaccordeert met Melchior de Haze, carillongieter tot Antwerpen..... dat deselve aanneemt op het alderspoedigste te gieten en te leveren dertich klokken..... gelyck die op het stadhuis tot Amsterdam hangen, — alle welcke klokken (de drie swaerste uytgesondert) sullen moeten worden gegoten van nieuwe spys: te weeten roodt koper en Engels tin van 't beste dat te become al sijn. — Voor het pondt van nieuwe clocken sal by Burgemeesteren op 't doen van leverantie, ende dat deselve goed-gekeurt sullen wesen, worden betaelt een gulden.”

Hoewel De Haze zijn klokken niet geheel tot tevredenheid van de toenmalige beoordelaars heeft afgeleverd, is het carillon eeuwenlang blijven hangen, tot het in 1931 grondig werd gerestaureerd. Daarbij werden de negentien hoogste, dus de kleinste klokken geheel door nieuwe vervangen. Sindsdien is het carillon zodanig, als wij het ook heden nog kennen.

De heer De Zwaan heeft een paar stevige leren handschoenen aangetrokken en slaat met de onderkant van zijn handen op de lange houten toetsen. Boven in de toren horen wij het klokkenspel reageren. Vlugger en dieper komen de slagen op

de toetsen neer: een levendige sonatine sprankelt tussen de hoge torenbalken. Buiten, in de drukke straten van de stad, zeggen de mensen tegen elkaar: Hoor, het carillon speelt! En menigeen blijft staan of zet zich, met het venster open, tot aandachtig luisteren.

Carillonbespelen is geen licht werk. Men zit niet aan een speels klavier, dat bij de geringste aanraking reeds zijn klanken voortbrengt. Neen, het carillon eist lichaamskracht. In volle actie zien wij de beiaardier de toetsen beuken. Met de voeten bedient hij de zware bassen. Vooral waar het tempo sneller en de melodie afwisselender wordt, vraagt het klokkenspel van de kunstenaar het uiterste aan inspanning en beweging. Een dertel Rondo wordt ingezet en de heer De Zwaan vertelt intussen: „Het is inderdaad vermoeiend werk. Je krijgt het er warm van. Mijn collega Jef Denijn in Mechelen placht in de zomer in een zwembroekje achter zijn carillon te zitten.” En dan zegt hij: „Als beiaardier moet je kunnen fantaseren. Ik improviseer graag. De laatste tientallen jaren bestaat er ook speciale carillon-muziek. Ik krijg dikwijls briefjes met verzoeken om bepaalde wijsjes te spelen. Laatst nog van patiënten van het ziekenhuis aan het Westeinde. Zoiets doet je goed, want het is een bewijs dat de mensen naar je spel luisteren, al is de stad ook druk.”

Een reuzen-speeldoos

Een andere taak van de beiaardier is het „steken” van nieuwe wijsjes op de speeltrommel, die ieder kwartier in beweging komt en het carillon zijn „vaste” deuntjes ontlokt. Deze trommel is een enorm vergrote uitgave van de kleine rolletjes, die men in een speeldoos aantreft. Begin Mei j.l. heeft de heer De Zwaan weer „verstoken”. Zo hoort men thans op alle hele uren „Frühlingslied” van Mendelssohn.

Zelf bespeelt de stadsbeiaardier het carillon eenmaal per week, en wel in de regel des Maandagsmiddags tussen twaalf en één uur. Vrijdags op dezelfde tijd speelt meestal zijn plaatsvervanger, de heer W. Hubert. Natuurlijk zijn er bij feestelijke en bijzondere gelegenheden extra-bespelingen. Zo liet de heer De Zwaan zijn klokkenspel weerklinken bij

JOHAN DE ZWAAN

Foto Naeff

..... als beiaardier moet je kunnen fantaseren .....

de ontvangst van Winston Churchill en van Pierre de Gaulle en bij de opening van het Holland-Festival.

Buiten zijn werkzaamheden als beiaardier kent Den Haag de heer De Zwaan als organist. Tijdelijk bespeelt hij het orgel

van de Nieuwe Kerk, maar zijn eigenlijke standplaats is de Kloosterkerk, waar hij eveneens zijn vader is opgevolgd. Bovendien is hij sinds 1912 als pianist werkzaam bij het gemeentelijk buitengewoon lager onderwijs.

Dan is het tijd voor de afdaling. Nog minder dan daarstraks kunnen wij een gevoel van bewondering onderdrukken voor de vitale klokkenist, wiens kunstenaarschap in een nobele traditie zijn stempel op Den Haag heeft gezet. En nu zal dan het carillon binnenkort voor

vele jaren zwijgen. Het is hier niet de plaats voor weemoedige bespiegelingen. Slechts willen wij U, waarde lezers, op het hart binden: luistert in de komende weken nog eens goed naar de klokken van de oude Sint Jacob. U zult het in lang niet meer kunnen doen.

ZIEKTEVERZEKERING

in het middelpunt

Het onlangs door de Gemeenteraad genomen besluit om van alle ambtenaren de helft van de kosten van hun ziekteverzekering te vergoeden (tot een maximum van f 50.— per jaar) heeft deze kwestie in het middelpunt van de belangstelling geplaatst.

De ontwikkeling van de ziekteverzekering is in het kort als volgt. Vóór 1928 garandeerden de ziekenfondsen slechts medische en pharmaceutische hulp. In dat jaar riepen zij ook ziekenhuisverplegingsfondsen in het leven. Boven een bepaalde welstandsgrens kon men van zo'n fonds geen lid zijn. In 1941 kwam tot stand het Ziekenfondsenbesluit, dat de meeste werknemers in het particuliere bedrijf verplichtte lid te worden van een ziekenfonds. Dit lidmaatschap gaf o.a. recht op 42 dagen ziekenhuisverpleging. Vrijwillig verzekerden hadden dit recht niet; zij moesten nog apart verzekerd zijn bij een ziekenhuisverplegingsfonds.

In 1947 kwam de gelijkschakeling van de rechten der vrijwillig verzekerden met die der verplicht verzekerden tot stand. Daarmee begon een periode van financiële moeilijkheden, o.a. doordat de premien van de vrijwillige verzekering niet toereikend waren om de uitbreiding der rechten, die van de gelijkschakeling het gevolg was, te financieren. Ondanks herhaalde premie-verhogingen en miljoenen subsidies heeft de vrijwillige verzekering de laatste jaren schrikbarende tekorten opgeleverd.

Om nu het totale tekort op de vrijwillige verzekering te beperken, is men er toe overgegaan bepaalde bevolkingsgroepen onder de verplichte verzekering te bren-

gen. De Algemene Ziekenfondsen staan op het standpunt, dat dit ook ten aanzien van de ambtenaren moet gebeuren. De Overheid staat hier niet afwijzend tegenover. Dit zou echter betekenen, dat werknemers boven een bepaalde welstandsgrens van deze verplichte verzekering waren uitgesloten, evenals dit in de particuliere sector het geval is. De ambtenaren-organisaties nu zijn van mening, dat er een wettelijk recht bestaat op ziekteverzorging voor alle ambtenaren, dus ook boven een gestelde welstandsgrens. Bovendien vrezden deze organisaties, dat een gelijkschakeling op dit gebied met de particuliere werknemers een afbrokkeling van rechten op andere terreinen van de sociale zekerheid voor ambtenaren tot gevolg zal hebben.

Een beslissing in deze kwestie is nog niet gevallen, al wordt zij dit jaar wel verwacht. In afwachting echter is thans de regeling getroffen, waarbij aan alle ambtenaren de helft van de kosten van hun ziekteverzekering wordt vergoed.

Vele ambtenaren hebben zich reeds vrijwillig tegen ziekte- en ziekenhuiskosten verzekerd. Zij, die dit nog niet deden, dragen een vooral in deze dure tijd welhaast onverantwoordelijk risico. Wie zich nog niet verzekerde en tot de conclusie komt, dat dit zeer onverstandig is, doet er goed aan eens te gaan praten met de ambtenaren van het Gem. Bureau voor Ziekenhuisverpleging, Beeklaan 267a, tel. 534160. Zij zijn gaarne tot alle inlichtingen heredit.

W. C. A. H.

U verzuimt toch niet een bezoek te brengen aan de grote ere-tentoonstelling Charley Toorop in het Gemeentemuseum? Tot 24 Juni a.s. geopend!